

TAALBELEID IN HET HOGER ONDERWIJS

Standpunt unaniem goedgekeurd op de AV van 13 februari 2008

1. INLEIDING	2
1.1. SITUERING	2
1.2. DE HUIDIGE TAALWETGEVING	2
1.3. VVS OVER DE TAALREGELING	3
2. NAAR EEN SOEPELERE TAALREGELING?	3
2.1. DE CONCRETE AANLEIDING	3
2.2. TALENKENNIS IS TROEF	3
2.3. ARGUMENTEN PRO ANDERSTALIG ONDERWIJS	4
2.4. NADELEN ANDERSTALIG ONDERWIJS	4
3. NAAR EEN EVENWICHTIG TAALBELEID VOOR STUDENTEN	5
3.1. ACADEMISCH TAALGEBRUIK	5
3.2. INTERNATIONALE VAKJARGON	5
3.3. TAAL EN MOBILITEIT	6
3.4. KEUZEVRIJHEID	6
3.5. WELKE TALEN?	6
4. VOORWAARDEN ANDERSTALIG ONDERWIJS	6
4.1. EXAMEN	6
4.2. GECERTIFICEERDE DOCENTEN	7
4.3. GOEDKEURINGSPROCEDURE	7
4.4. PEDAGOGISCHE EFFECTEN	7
4.5. TAALBELEID	7
5. BACHELORNIVEAU	7
5.1. ACADEMISCHE EN PROFESSIONELE BACHELORS	7
5.2. PERCENTAGE ANDERSTALIGE VAKKEN BACHELOR	8
5.3. ANDERSTALIGE BACHELOROPLEIDINGEN EN AFSTUDEERRICHTINGEN	8
6. MASTERNIVEAU	8
6.1. PERCENTAGE ANDERSTALIGE VAKKEN MASTER	8
6.2. ANDERSTALIGE MASTEROPLEIDING	9
7. TOELATINGSVOORWAARDEN	9
8. BESLUIT	9

1. INLEIDING

1.1. SITUERING

Dit standpunt over de onderwijstaal kadert in de voorbereidingen voor het basisdecreet, dat de bestaande decreten voor het hoger onderwijs wil samengieten in één geïntegreerd geheel. Ondertussen wordt de bestaande wetgeving op allerlei vlakken herzien, zo ook die over de onderwijstaal in het hoger onderwijs.

De discussie over een herziening van deze taalregeling werd versneld door een debat over meer Engels in het hoger onderwijs dat uitvoerig werd gevoerd in de media en in het Vlaams Parlement. Minister van Onderwijs en Vorming Frank Vandenbroucke vroeg hierop een advies aan oa. de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). In dit VVS-standpunt komen zowel de taal zelf (Nederlands, Engels of een andere) aan bod, als de meerwaarde, de gevaren, de effecten en het doel van anderstalige opleidingen of vakken. Zo ook de verschillende opleidingsniveaus waar al dan niet in een andere taal dan het Nederlands gedoceerd kan worden, en de voorwaarden die VVS daaraan koppelt.

Aangezien de taalregeling verscheidene deelwerkingen van VVS aanbelangt, kwam deze discussie eerst aan bod in de werkgroep internationaal en het Platform Allochtone Studenten (PAS). Deze input werd tot één geheel geïntegreerd in de werkgroep onderwijs.

1.2. DE HUIDIGE TAALWETGEVING

Volgens **art. 91 van het structuurdecreet** geldt in Vlaanderen het Nederlands als onderwijstaal, al bestaan er uitzonderingen op deze algemene regel.¹ Het decreet gaat uit van het principe dat de onderwijstaal aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen Nederlands is, maar laat ruimte voor andere talen. Het Nederlands is tevens de bestuurstaal van het hoger onderwijs.

Voor **bepaalde opleidingsonderdelen** wordt er een uitzondering gemaakt. Dit is het geval voor opleidingsonderdelen die een vreemde taal tot onderwerp hebben. Deze mogen wel in de vreemde taal gedoceerd worden. Een tweede uitzondering wordt er gemaakt voor opleidingsonderdelen die aan een andere instelling van hoger onderwijs worden gevolgd, met instemming van de universiteit of hogeschool. Deze uitzondering geldt dus voor vakken die worden gevolgd in het kader van een uitwisselingsprogramma. Een laatste uitzondering is er voor opleidingsonderdelen die door een gastdocent gedoceerd worden.

Bovendien mogen de Nederlandstalige opleidingen **in beperkte mate** in een andere taal dan het Nederlands gedoceerd worden. Het structuurdecreet maakt hier een onderscheid tussen Bachelor en Masteropleidingen. Bij de Bachelors is het aantal vakken dat in een vreemde taal gedoceerd wordt beperkt tot ten hoogste 10% van de omvang van het opleidingsprogramma. In de Masters mag er slechts 'in beperkte mate' in een vreemde taal gedoceerd worden. Voor opleidingsonderdelen gedoceerd in een andere taal, hebben studenten steeds het recht om examens af te leggen in het Nederlands (tenzij het alweer om een taalvak zou gaan).

De decreet koppelt hier wel enkele voorwaarden aan. Zo moet het instellingsbestuur kunnen motiveren dat een andere taal vereist is voor de functionaliteit van de opleiding en dat het gebruik van de andere taal een meerwaarde voor de studenten betekent. Bovendien moet de docent de taal op adequate wijze beheersen. De instelling moet een gedragscode opstellen over het gebruik van vreemde talen, na raadpleging van de studenten, en moet deze opnemen in het onderwijs- en examenreglement. Ze moeten ook jaarlijks verslag uitbrengen over hun beleid terzake aan de regering en het Vlaams parlement..

Een belangrijke opmerking: de onderwijstaal is enkel de taal waarin de lessen gegeven worden. De taal van de leerstof (handboek, achtergrondliteratuur,...) kan dus zonder probleem anderstalig zijn. Voor de taal van de leerstof gelden geen beperkingen, behalve voor de professionele bachelors (zie onder).

Ook voor **bepaalde opleidingen** wordt er een uitzondering gemaakt, zodat ze volledig in een vreemde taal gedoceerd kunnen worden. Een instelling kan een volledige opleiding in een andere taal dan het Nederlands aanbieden, als ze diezelfde opleiding tegelijk ook in het Nederlands aanbiedt. Dit is de zogenaamde equivalentieregel. Voor deze dubbele inrichting van opleidingen kan een instelling samenwerken met een andere hoger onderwijsinstelling binnen dezelfde provincie. Daarnaast mogen ook aanvullende opleidingen (manama's en banaba's) in een andere taal gedoceerd worden. Een laatste uitzondering is er voor opleidingen in kader van internationale programma's zoals Erasmus Mundus.

Met andere woorden, er bestaan nu al heel wat uitwegen om in een andere taal dan het Nederlands te doceren. Opvallend is dat hiervan door de Vlaamse hoger onderwijsinstellingen amper gebruik gemaakt wordt, zoals blijkt uit het jaarlijks verslag dat over de taalregeling wordt gemaakt.²

¹ Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen van 4 april 2003.

² Jaarlijks verslag Verantwoording van het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands, Analyse academiejaar 2005-2006 van het Departement Onderwijs en Vorming, afdeling hoger onderwijs.

1.3. VVS OVER DE TAALREGELING

In 2001 sprak VVS zich al uit over de taalregeling, naar aanleiding van een voorstel van decreet van Ludo Sannen ter wijziging van de taalregeling. VVS pleitte toen voor een gezond evenwicht tussen het Nederlands als wetenschappelijke taal en de internationaal gangbare taal van het vakgebied. Hierbij moet de vorming in de internationale taal opgenomen worden in het curriculum en mag het Nederlands als wetenschappelijke, onderwijskundige en cultuurtaal niet uit het oog verloren worden.

Verandering van de taalregelgeving werd gekaderd in drie volgende principes. Een afgestudeerde moet zich actief, passief, zowel schriftelijk, mondeling als multimediaal kunnen uitdrukken in de internationaal gangbare talen betreffende het vakgebied. Het belang van het Nederlands als wetenschappelijke taal moet steeds benadrukt worden. Democratisering staat centraal. Er werd verder gesteld dat de docenten de vreemde taal moeten beheersen en dat het gebruik van de vreemde taal gradueel en pedagogisch moet gebeuren. Bovendien stelde VVS dat de taalregeling veranderen in functie van concurrentie en competitiviteit opportunistisch is.

Verder werd er gesteld dat er in het algemeen veel aandacht moest gaan naar taalvaardigheden, op alle niveaus.

2. NAAR EEN SOEPELERE TAALREGELING?

2.1. DE CONCRETE AANLEIDING

De huidige taalregeling is momenteel onderwerp van debat, zowel in de media als in het Vlaams parlement. Dit debat volgde op de stelling van Minister van wetenschapsbeleid Patricia Ceysens dat de huidige taalregeling te beperkend is en dat de aanbeveling van het **rapport Soete**, dat stelt dat de taalwetgeving moet worden afgeschaft, moeten worden opgevolgd. Dit rapport over het Vlaamse innovatie-instrumentarium stelt "Op het hele gebied van het hoger onderwijs/onderzoek dient Vlaanderen de aanpassingen die in gang gezet zijn met de Bologna-hervormingen, verder door te trekken. De Expertgroep beveelt dan ook aan: Het taaldecreet met onmiddellijke ingang af te schaffen voor het hoger onderwijs: deze verplichting beknelst en beperkt nodeloos de internationale aantrekkingskracht van Vlaanderen voor buitenlands talent en is voor onderzoeken innovatie dodelijk."³ Een verdere argumentatie voor deze forse stellingname geeft het rapport niet.

Ook de geringe interesse van **buitenlandse studenten** werd in de media aangehaald als argument om de taalregeling te versoepelen. Dit leidde tot een heftig debat over de taalregeling en de verengelsing van het hoger onderwijs. Zowel voor- als tegenstanders lieten uitvoerig van zich horen. Ook minister Vandenbroucke lanceerde zijn visie en stelde dat de strikte taalregeling waarschijnlijk een rem is op het aanbod van Engelstalige opleidingen en misschien geactualiseerd moet worden.⁴

Het debat werd uitgebreid gevoerd in de media. Daarbij werden de boude stellingen niet geschuwd. De argumentatie daarentegen was vaak pover. VVS herhaalt dat de geringe interesse van buitenlandse studenten in het Vlaamse hoger onderwijs niet eenvoudigweg is terug te brengen tot een taalprobleem⁵. Een grondige, wetenschappelijke, analyse van het probleem is nodig. Daaruit moet er een gecoördineerd internationaliseringsbeleid volgen. De pedagogische gevolgen van anderstalig onderwijs moeten onderzocht worden alvorens er ingrijpende veranderingen kunnen plaatsvinden.

2.2. TALENKENNIS IS TROEF

VVS erkent dat talenkennis een meerwaarde is en vindt dan ook dat er in de curricula voldoende aandacht moet gaan naar het aanleren van vreemde talen. Zo is het essentieel dat studenten de vakterminologie in meerdere talen onder de knie krijgen. Zo kunnen ze ook de vakliteratuur in andere talen opvolgen. De **vakterminologie en vakliteratuur** is in heel wat vakgebieden Engelstalig, vooral in de exacte wetenschappen. In andere vakgebieden zijn andere talen dan weer dominant.

Ook op de **arbeidsmarkt** is talenkennis een troef. Bij de groeiende mobiliteit op de arbeidsmarkt vergroot kennis van vreemde talen je tewerkstellingskansen gevoelig. Wanneer studenten hun studieloopbaan in het hoger onderwijs aanvangen, worden taalvakken vaak een bezorgdheid uit het verleden. Zo gaat de opgebouwde taalvaardigheid uit het middelbaar onderwijs grotendeels verloren tijdens de hoger onderwijsstudies. Om die verarming tegen te gaan, en studenten beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt, zou meertaligheid een meerwaarde zijn. Dit kadert ook in de Lissabonstrategie, waarbij de ministers stelden dat iedere leerling bij het afstuderen minstens twee vreemde talen zou moeten kennen.

³ Eindrapport expertgroep voor de doorlichting van het Vlaams Innovatie-Instrumentarium (november 2007)
http://www.soete.nl/docs/200711_innovatie_vlaanderen.pdf

⁴ persbericht Vandenbroucke: participatie Erasmus beter dan voorgesteld - versoepeling Engels in hoger onderwijs hoe dan ook nodig - Vandenbroucke zet stappen (14/01/2008)

⁵ zie VVS-standpunt internationale studentenmobiliteit:
http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2007-2008/stumod.pdf

Bovendien kan een betere talenkennis de **interculturaliteit, de openheid en algemene ontwikkeling** van studenten vergroten.

Talenkennis is dus belangrijk, ook voor studenten hoger onderwijs. Uit onderzoek blijkt echter dat de talenkennis van heel wat jongeren achteruit boert. Voorstanders van een soepelere taalregeling stellen dat anderstalig onderwijs de talenkennis van studenten zal verhogen. Talenkennis kan echter ook in het hoger onderwijs worden verbeterd door meer taalvakken aan te bieden in het curriculum. We schetsen de voor- en nadelen van anderstalig onderwijs.

2.3. ARGUMENTEN PRO ANDERSTALIG ONDERWIJS

Er zijn twee belangrijke redenen die worden aangehaald als argumentatie voor een soepelere taalregeling: doceren in de *lingua franca* van het vakgebied komt de kwaliteit van de opleiding ten goede en de strikte taalwetgeving belemmert de internationalisering van het Vlaamse hoger onderwijs.

Studenten moeten de internationale vakterminologie leren en de vakliteratuur kunnen volgen. In heel wat vakgebieden is het Engels de *lingua franca*. Studenten kunnen vertrouwd worden gemaakt met de voertaal in hun discipline door hen te laten werken en studeren met Engelstalige handboeken en literatuur. Een verregaandere vorm is om ook de instructietaal te vervangen door het Engels. Engelstalig onderwijs maakt studenten vertrouwd met de terminologie. En ze leren de andere taal op een actieve manier gebruiken zonder dat dit expliciet het voorwerp uitmaakt van het opleidingsonderdeel. Zo worden studenten als het ware ondergedompeld in een taalbad en kunnen ze hun taalkennis en -vaardigheid verdiepen - ook los van de typische taalvakken.

Om gezamenlijke diploma's of opleidingsonderdelen in samenwerking met een (buitenlandse) universiteit of hogeschool aan te bieden, is het Nederlands als onderwijstaal soms een belemmering. De samenwerking kan nochtans de kwaliteit van het hoger onderwijs verhogen.

Ten slotte wordt door de Vlaamse instellingen het argument opgeworpen dat ze **meer buitenlandse studenten** zouden kunnen aantrekken door anderstalige vakken aan te bieden. Voor de studenten hier zou deze multiculturaliteit uiteraard een verrijking van hun leeromgeving betekenen. Anderzijds zijn er bepaalde gespecialiseerde opleidingen waarvoor men in Vlaanderen geen studenten meer vindt, die wel verder zouden kunnen blijven bestaan door een groter aandeel buitenlandse studenten. Ook voor de doctoraatsstudenten is de internationalisering een waardevolle piste. In Vlaanderen gaan studenten vaker doctoreren aan de instelling waar ze hun opleiding volgden, wat in het merendeel van de wereld niet de gewoonte is. Doctoraatsstudenten worden er veeleer gerekruteerd uit de beste buitenlandse studenten, in Vlaanderen uit de Vlaamse studenten.

2.4. NADELEN ANDERSTALIG ONDERWIJS

Anderstalig onderwijs kan een **extra drempel** vormen voor sommige studenten. Niet alle studenten hebben een even grote talenkennis. Een anderstalige onderwijstaal kan de drempel tot deelname aan het hoger onderwijs verhogen of de dropout verhogen bij studenten die niet zo vlot studeren in een andere taal.

De studenten uit kansengroepen (allochtone studenten, nieuwkomers en erkende vluchtelingen, dove en slechthorende studenten, studenten met dyslexie...) kunnen hierdoor gemakkelijker uit de boot vallen. Zeker voor studenten die niet het Nederlands als moedertaal hebben, kan een andere onderwijstaal voor een extra grote moeilijkheidsgraad zorgen. Voor jongeren waarvan de thuistaal niet het Nederlands is, dreigt die drempel extra hoog te worden omdat Engels dan hun derde, vierde of zelfs vijfde taal is. Een gecoördineerd beleid over alle opleidingsniveaus heen is dan ook nodig. Taalachterstand die gecreëerd wordt op een lager onderwijsniveau, heeft grote gevolgen voor de verdere schoolcarrière. Het verwerven van een vreemde taal verloopt immers vlotter indien de moedertaal voldoende ontwikkeld is.

Bovendien komt de toegankelijkheid van het hoger onderwijs in het gedrang voor studenten die een vooropleiding uit het technische of beroepsonderwijs achter de rug hebben, waar minder taalvakken in het programma opgenomen worden. Maar ook de eindtermen van het ASO zijn onvoldoende om er van uit te gaan dat deze studenten zonder problemen hoger academisch onderwijs kunnen volgen in een andere taal. De eindtermen 3de graad ASO vreemde talen (Frans en Engels) luidt "De leerlingen kunnen de informatie op overzichtelijke en persoonlijke wijze samenvatten bij eenvoudige beluisterde en niet al te complexe gelezen informatieve, narratieve en argumentatieve teksten." Heel wat scholieren, allochtoon of autochtoon, halen deze ASO-eindtermen bovendien zelfs niet omdat ze in het secundair onderwijs voor hun taalvakken achterstand oplopen. Er moet voldoende ruimte zijn tot remediëring in het hoger onderwijs maar eigenlijk zouden tekorten en achterstanden al zoveel mogelijk in het leerplichtonderwijs zelf moeten worden weggewerkt.

Wat ook niet uit het oog verloren mag worden, is dat studenten bij de aanvang van hun studieloopbaan in het hoger onderwijs hun kennis van het Nederlands nog niet vervolledigd hebben. Integendeel, de kennis en vaardigheden van de Nederlandse taal maken een nieuw groeiproces door, zeker wat academisch Nederlands betreft. Ook het Nederlands als onderwijstaal heeft dus grote voordelen voor de arbeidsmarkt.

Voor studenten kan het moeilijker zijn om de leerstof even diepgaand te doorgronden als deze in een andere taal wordt aangeleerd. Dit verlies aan leeropbrengst kan leiden tot een afname in studieresultaten of tot een toename van de tijd die studenten aan zelfstudie moeten besteden om het niveau van hun studieresultaten te handhaven. Zo zal de studiedruk, die momenteel in Vlaanderen al erg hoog ligt, nog toenemen.

Tenslotte is het ook voor docenten niet vanzelfsprekend om te doceren in een andere taal dan het Nederlands. Ze beschikken vaak niet over de juiste talenkennis om de leerstof op een correcte manier over te brengen. Bovendien kunnen ze in een andere taal zich minder helder en nauwkeurig verwoorden en verliezen ze aan expressiviteit. Ze hebben meer voorbereidingstijd nodig en kunnen minder goed ingaan op onvoorbereide aspecten. Bovendien verliezen ze vaak aan spreeknelheid. Ook voor studenten is het nodig dat de docent wat langzamer spreekt in een andere taal, waardoor er meer tijd nodig is om dezelfde hoeveelheid leerstof aan te brengen.

3. NAAR EEN EVENWICHTIG TAALBELEID VOOR STUDENTEN

VVS erkent de voordelen van anderstalig onderwijs, maar ziet ook de gevaren ervan in. Er moet dus gezocht worden naar een evenwichtig taalbeleid. Het taalbeleid moet enerzijds de kwaliteit van het hoger onderwijs verhogen en anderzijds de democratisering dienen. Een taalbeleid moet de noden van de studenten centraal stellen. VVS pleit dan ook voor een grotere keuzevrijheid voor de student. Bovendien mag een taalbeleid zich niet beperken tot het doceren in een andere taal. Instellingen mogen niet verwachten dat taalkennis vanzelf komt. Een doordacht taalbeleid is nodig waarbij studenten zowel lees-, luister-, spreek en schrijfvaardigheden in vreemde talen wordt gebracht

VVS pleit dus nog steeds voor een gezond evenwicht tussen het Nederlands als wetenschappelijke taal en de internationaal gangbare taal van het vakgebied. Hierbij moet de vorming in de vreemde taal of talen worden opgenomen in het curriculum en mag het Nederlands als wetenschappelijke, onderwijskundige en cultuurtaal niet uit het oog verloren worden.

3.1. ACADEMISCH TAALGEBRUIK

Het academische taalgebruik in het hoger onderwijs kan een drempel vormen voor potentiële studenten. De eindtermen van het leerplichtonderwijs spreken niet over 'academisch Nederlands'. Men kan er dus vanuit gaan dat instromende studenten hierin opgeleid zullen worden door het hoger onderwijs. Nogal wat instellingen lijken dit te vergeten. Dit leidt uiteraard tot problemen. Wij pleiten ervoor dat de opleidingen in het hoger onderwijs uitgaan van de basiscompetenties van de studenten en dus academisch Nederlands voldoende aandacht geven in elk opleidingsonderdeel, zeker in het eerste jaar. Het is immers hun verantwoordelijkheid om op te leiden. Een inclusieve aanpak geniet de voorkeur boven een individuele aanpak van veronderstelde tekorten.

Er moet extra begeleiding georganiseerd worden. Deze moet inspelen op de taalproblemen van specifieke groepen zoals alloctonen, nieuwkomers, jongeren uit de lagere sociale klasse, doven, slechthorenden en dyslectici, maar ze moeten openstaan voor alle studenten die vinden dat ze er nood aan hebben. In tegenstelling tot de typische cursussen gericht op het aanleren van een nieuwe taal, moet de aangeboden begeleiding voldoende opleidingsgericht zijn. De nadruk moet dus liggen op voor hoger onderwijs relevante taalvereisten als abstract woordgebruik, synthese en analyse van wetenschappelijke teksten, redactie van scripties. Het taalbeleid mag zich echter niet beperken tot het remediëren van de tekorten van studenten maar de instelling en haar docenten moeten zoals eerder besproken ook het eigen taalgebruik diversifiëren.

Opleidingen die anderstalig onderwijs willen aan bieden moeten studenten ook vertrouwd maken met het academisch taalgebruik van deze andere taal. Instellingen die Engelstalige Masters aanbieden zouden een opleidingsonderdeel Academic English moeten organiseren. Dit bereidt de studenten niet enkel voor op hoorcolleges in het Engels maar kan hen ook de nodige vaardigheden aanleren om in het Engels te presenteren en publiceren. Hetzelfde geldt voor onderwijs in andere vreemde talen.

3.2. INTERNATIONALE VAKJARGON

Uiteraard moeten studenten tijdens hun opleiding de internationale vakterminologie onder de knie krijgen. Dit kan door opleidingen of opleidingsonderdelen te doceren in een andere taal. Maar dit kan evenzeer door het aanbieden van taalvakken of door in specifieke vakken aandacht te hebben voor het vakjargon. Er is nood aan een brede sensibilisering van alle docenten om van taal en het academische jargon dat specifiek is voor hun discipline, een vast aandachtspunt te maken in elk afzonderlijk vak. De omvang van taalproblemen wijst er immers op dat het niet enkel gaat om tekorten van jongeren maar dat het hoger onderwijs zelf ook teveel talige voorkennis veronderstelt.

Hoewel vandaag het debat wordt toegespitst op doceren in een vreemde taal, benadrukt VVS dat dit het doceren van taalvakken in de opleiding niet kan en mag vervangen. Om de taal echt onder de knie te krijgen, zijn taalvakken onontbeerlijk. In deze taalvakken moet er voldoende aandacht gaan naar het aanleren van de vakterminologie, zodat studenten zich kunnen inwerken in anderstalige literatuur. Taalonderricht in de opleiding mag zich echter niet beperken tot het aanleren van vocabulairelijstjes en grammaticaregels. Dit moet gecombineerd worden met inhoudelijke kennis. Studenten moeten de talen ook leren gebruiken. Dit kan door het introduceren van teksten uit het vakgebied in de taalvakken. Dit kan tevens door het gebruiken van anderstalige cursussen en handboeken in een andere taal.

3.3. TAAL EN MOBILITEIT

Ook om de studentenmobiliteit te verhogen is taal belangrijk. Het aanbieden van Engelstalige Masters is echter geen mirakeloplossing. Het probleem van de lage inkomende mobiliteit mag niet gereduceerd worden tot een taalprobleem.

Studenten die in het buitenland gaan studeren moeten de taal van hun land van bestemming kunnen leren voor ze vertrekken. Ook in het land van bestemming moeten uitwisselingsstudenten taalles kunnen volgen. Uiteindelijk is het leren van een vreemde taal vaak één van de redenen waarom mensen naar het buitenland trekken. Zo kunnen ze de lessen beter volgen eens ze aankomen in hun land van bestemming. Bovendien voorkom je zo dat een hele aula studenten les moet krijgen in het Engels omdat er één Erasmusstudent in de aula zit. Om te garanderen dat elke student een taalcursus kan volgen, moeten deze cursussen aan democratische prijzen gevolgd kunnen worden en moet het aanbod voldoende groot zijn.

VVS is zich uiteraard bewust van de kostprijs van het inrichten van meer taalonderwijs. Er zijn echter mogelijkheden om de kosten te drukken. Er is reeds een groot aanbod aan taalonderwijs. De flexibilisering biedt hier mogelijkheden. Studenten die niet in hun eigen instelling terecht kunnen, zouden een taal moeten kunnen leren aan een andere instelling. Zo voorkom je enerzijds een grote meerkost voor de instellingen. Anderzijds wordt zo voorkomen dat studenten enkel taalonderwijs in de 'belangrijke talen' kunnen volgen. VVS zou het namelijk jammer vinden moest de internationalisering enkel aandacht hebben voor het Engels. Taaldiversiteit is een verrijking die gekoesterd moet worden.

Maar men moet ervoor oppassen dat de financiële voordelen die internationale studenten bieden aan de instellingen (zij betalen veel hoger studiegeld), niet de belangrijkste drijfveer van het talendebat worden. Opvallend is dat dit bij monde van de instellingen wel het hoofdargument is, terwijl over het aantrekken van buitenlandse studenten veel losse uitspraken gedaan worden die niet gestoeld zijn op wetenschappelijk onderzoek.

3.4. KEUZEVRIJHEID

Een doordacht taalbeleid moeten de noden en mogelijkheden van studenten centraal stellen. Deze verschillen echter van student tot student. Studenten moeten dan ook de keuze kunnen maken die het best aansluit bij hun mogelijkheden en interesses. Studenten die meer anderstalig onderwijs willen, moeten hiervoor kunnen opteren. Studenten die minder onderlegd zijn in vreemde talen moeten kunnen kiezen voor een opleiding die grotendeels in eigen taal wordt aangeboden. Een verruiming van de taalregeling die leidt tot Nederlandse toestanden waarbij studenten in bepaalde instellingen enkel nog een Engelstalige opleiding kunnen kiezen, is voor VVS dan ook uitgesloten.

Toch pleiten we voor meer ruimte voor anderstalig onderwijs. Flexibilisering biedt hier veel mogelijkheden. Door meer anderstalige keuzevakken en afstudeerrichtingen aan te bieden moeten studenten een traject kunnen uitstippelen dat hen het beste ligt. Studenten moeten ook anderstalige vakken kunnen volgen uit de meer internationaal gerichte programma's samen met de buitenlandse studenten of erasmusstudenten. Ook dat is een vorm van internationalisation at home.

3.5. WELKE TALEN?

Het debat over een andere onderwijstaal dan het Nederlands mag niet verengd worden tot de discussie over het Engels in het hoger onderwijs. Ook andere onderwijstalen bieden een meerwaarde, niet in het minst Frans en Duits. De keuze voor de taal moet afhangen van de voertaal die in de desbetreffende discipline relevant en dominant is. In het bijzonder voor taalvakken zijn Spaans, Arabisch, Chinees en andere talen zeker ook een interessante piste.

4. VOORWAARDEN ANDERSTALIG ONDERWIJS

4.1. EXAMEN

De huidige wetgeving stelt dat de student het recht heeft het examen van elk vak af te leggen in het Nederlands, ook al worden de lessen in een andere taal gegeven. Dat geldt uiteraard niet voor de vakken die de vreemde taal tot onderwerp hebben. Voor VVS is het een absolute voorwaarde dat dit recht voor de studenten behouden blijft indien de huidige regelgeving gewijzigd wordt. Het verzekert immers dat alle studenten voor wie een andere onderwijstaal een drempel betekent om aan het hoger onderwijs deel te nemen, zij door de hogere moeilijkheidsgraad van het examen niet uit de boot zullen vallen.

Ten aanzien van de professionele bachelors geldt er op dit moment een extra beperking: er kan enkel geëxamineerd worden over anderstalige leerstof indien deze ook in het Nederlands ter beschikking wordt gesteld, bijvoorbeeld via een Nederlandstalige cursus. VVS pleit er voor ook deze beperking te behouden. De keuze voor een gebruik van andere talen dan het Nederlands zonder een Nederlandstalige back up heeft daarenboven een negatief effect op de toegankelijkheid, terwijl het net dit type hoger onderwijs is dat een cruciale rol speelt in de democratisering. Volgens VVS moeten de professionele bachelors bijzonder toegankelijk blijven, ook voor studenten met een niet-ASO achtergrond en

dus minder bagage aan vreemde talenkennis. Als de overheid het zalmodel ernstig neemt, dan moet ze studenten ook stapsgewijs durven laten groeien in hun taalkennis.

4.2. GECERTIFICEERDE DOCENTEN

Een sluipend gevaar dat bij meer anderstalige vakken komt kijken, is een kwaliteitsdaling. Want wat voor nut heeft het dat de lessen in een andere taal gegeven worden, als de docent zelf die taal onvoldoende beheerst? De lessen worden onbegrijpelijk en de voordelen van meertaligheid kunnen niet meer gegarandeerd worden. Daarom moeten alle docenten die in een andere taal lesgeven, bewijzen dat ze hiertoe in staat zijn. VVS vraagt dat deze docenten een certificaat behalen van de vreemde taal waarin zij lesgeven, en dit moet op regelmatige tijdstippen geëvalueerd en hernieuwd worden, minstens om de 5 jaar. Alleen dan kan de kwaliteit van de lessen gegarandeerd worden, zoniet valt de meerwaarde van meertaligheid in het water.

Voor VVS moet de voorwaarde van certificering expliciet in het decreet worden geschreven, aangezien het huidige artikel 91 te vaag en vrijblijvend is.

4.3. GOEDKEURINGSPROCEDURE

Zoals verder in dit standpunt zal blijken, pleit VVS voor een beperkte versoepeling van de huidige taalregeling. Daartegenover staat dat de goedkeuringsprocedure voor het aanbieden van anderstalige vakken in het belang van de student zo streng mogelijk moet zijn en de meerwaarde voor studenten en opleiding duidelijk moet aangetoond worden, om misbruik tegen te gaan.

4.4. PEDAGOGISCHE EFFECTEN

Het is noodzakelijk dat de pedagogische effecten van anderstalige lessen grondig onderzocht worden. Daarin moet aandacht besteed worden aan de drop out van doelgroepstudenten, en aan het waarmaken van bovenvermelde voordelen van anderstalige vakken, en eventuele nog niet gekende ongewenste effecten of gevaren.

4.5. TAALBELEID

Voor VVS is het belangrijk dat een opleiding die andere talen, in welke vorm ook, in haar opleidingsprogramma introduceert, dit op een doordachte wijze aanpakt. Opleidingen hebben een duidelijke visie nodig op meertaligheid: door duidelijk de doelen en de middelen te definiëren ontstaat er een coherent meertaligheidsprogramma, met meer kans op een positief effect. Daarom is VVS voorstander van het behoud van de motivering voor anderstalige opleidingsonderdelen (meerwaarde voor de student en functionaliteit voor de opleiding). Maar aangezien deze bepaling enkel per opleidingsonderdeel een motivering vraagt en geen garantie biedt voor een gecoördineerd beleid, is het voor VVS nodig dat de nieuwe taalregeling ook een visiedocument voor meertaligheid op opleidingsniveau verplicht.

5. BACHELORNIVEAU

5.1. ACADEMISCHE EN PROFESSIONELE BACHELORS

Voor de Nederlandstalige bachelors is het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands beperkt tot 10% van het totale opleidingsprogramma. Dus voor 10% van alle bachelorvakken mag de les in een andere taal gegeven worden. Een instelling moet deze 10% motiveren door de meerwaarde voor de studenten en de functionaliteit voor de opleiding expliciet te bewijzen. Deze criteria zijn dus verbonden aan de opleiding zelf. Niet toevallig wordt het aantrekken van buitenlandse studenten niet vermeld bij deze criteria. Dit laatste is immers een commerciële reden en geldt niet voor het aanbieden van anderstalige vakken. Deze **criteria** van meerwaarde voor de student en functionaliteit voor de opleiding wil VVS **behouden**, zonder een mogelijk inbegrip van de winstgevende aantrek van buitenlandse studenten.

Voor de academische bachelors mag – buiten deze 10% - bij de vakken waarvan de lessen Nederlandstalig zijn, de leerstof anderstalig zijn. Dat geldt niet voor de professionele bachelors: hoewel zij 10% anderstalige vakken mogen aanbieden, moeten de leerstof van de vakken met het Nederlands als lestaal, ook Nederlandstalig zijn.

VVS wil dit **onderscheid** tussen de academische en professionele bachelors wat betreft de taal van de leerstof **behouden**. In de professionele bachelors zitten immers meer studenten voor wie een anderstalige onderwijstaal een drempel kan vormen om een diploma te halen.

5.2. PERCENTAGE ANDERSTALIGE VAKKEN BACHELOR

Het maximum percentage van 10% anderstalige vakken in de bacheloropleiding, wil VVS uitbreiden. Dit moet evenwel de keuze van de student zelf zijn. Daarom vindt VVS dat dit percentage van 10% kan uitgebreid worden met anderstalige **keuzevakken**. Dit **tot** een bovengrens van **30%** anderstalige vakken in het totale opleidingsprogramma. En met de garantie van voldoende brede keuzemogelijkheden voor studenten die hun keuzevakken wel in het Nederlands willen volgen. Door een uitbreiding met keuzevakken laat de instelling de keuze aan de student. Op deze manier kunnen studenten voor wie de anderstalige vakken een hoge drempel vormen, nog steeds voor Nederlandstalige vakken kiezen. Andere studenten die hun meertaligheid willen bijspijkeren, krijgen hiertoe de kans. Flexibilisering moet het ook mogelijk maken dat studenten die dat wensen, vakken in een andere taal kunnen volgen aan andere hoger onderwijsinstellingen. Ook kunnen instellingen meer Erasmusstudenten aantrekken met een uitgebreider aanbod aan vakken in bijvoorbeeld het Engels. Voor een versoepeling tot 30% anderstalige vakken enkel d.m.v. keuzevakken, gelden voor VVS eveneens de criteria meerwaarde voor de studenten en functionaliteit voor de opleiding. De bovengrenzen zijn nodig om een echte vrije keuze te garanderen. Opleidingen die volledig verengelsen en slechts een Nederlandstalige 'excuusrichting' overhouden, bieden namelijk geen echte keuze.

5.3. ANDERSTALIGE BACHELOROPLEIDINGEN EN AFSTUDEERRICHTINGEN

Een volledige bacheloropleiding kan in een andere taal aangeboden worden, op voorwaarde dat deze tegelijk een Nederlandstalige equivalent kent binnen de instelling. Dit is de equivalentieregel die ook voor de masteropleidingen geldt. Vermits dit dubbelaanbod voor instellingen een meerkost betekent, moet dit op een efficiëntere en rationelere manier worden georganiseerd. De huidige regeling stipuleert al dat er kan worden samengewerkt met andere instellingen uit de provincie om het dubbelaanbod zo efficiënt mogelijk te organiseren. De ervaring leert echter dat hiervan weinig gebruik wordt gemaakt. Als instellingen vragende partij zijn om meer opleidingen in oa het Engels aan te bieden, moet voor VVS de samenwerking een noodzakelijke voorwaarde worden. Opleidingen aanbieden in een andere taal, moet kunnen op voorwaarde dat het in samenwerking gebeurt met een andere instelling. Gezamenlijke opleidingen worden in het kader van de rationaliseringsoperatie door de overheid gepromoot. Samenwerking biedt een sterkere garantie dat de niet-Nederlandstalige bacheloropleiding ook voldoende kwalitatief zal zijn, zowel naar inhoud als uiteraard naar het niveau van beheersing van de andere onderwijstaal bij de docenten. Tenslotte heeft de samenwerkingsvoorwaarde ook als bijkomend voordeel dat het anderstalige aanbod niet louter en alleen worden ingericht om mekaar te beconcurreren op de groeiende internationale hoger onderwijsmarkt.

VVS wil dus dat de equivalentieregel wordt behouden. Het uitbreiden van het aanbod aan anderstalige bachelors moet wel mogelijk worden op voorwaarde dat deze als gezamenlijke opleidingen worden aangeboden in samenwerking met minstens één andere Vlaamse instelling (tenzij het natuurlijk om een unieke opleiding zou gaan). Uiteraard mogen er ook buitenlandse partnerinstellingen worden aangesproken teneinde het onderwijsniveau en het taalniveau van de docenten hier op te krikken. Binnen de instelling moet een Nederlandstalige equivalent gegarandeerd blijven. Hierdoor blijft de keuzevrijheid bestaan voor de studenten voor wie hoge verplaatsingskosten of een studentenkot te duur zijn.

Indien de kostprijs voor een dubbelaanbod aan bacheloropleidingen in de andere taal te duur zou zijn, is het misschien zinniger om het anderstalige aanbod en de equivalentieregeling uit te werken op het niveau van de afstudeerrichtingen.

6. MASTERNIVEAU

6.1. PERCENTAGE ANDERSTALIGE VAKKEN MASTER

Volgens de taalregeling mogen in de masteropleidingen met het Nederlands als onderwijstaal, "in beperkte mate" anderstalige vakken aangeboden worden. Dit verschilt dus met de bachelors, waar maximum 10% van het programma anderstalig mag zijn. In de praktijk komt deze vage omschrijving "in beperkte mate" overeen met een percentage tussen 10 en 30%.

Daarenboven moet een versoepeling mogelijk zijn, op voorwaarde dat dit de keuze is van de individuele student. Ten eerste moet het mogelijk zijn een masterproef e.d. in een andere taal dan het Nederlands te schrijven, ook al is de masteropleiding Nederlandstalig.

Ten tweede kan het percentage naargelang de studieduur van de master, opgetrokken worden tot het aandeel van de afstudeerrichting. Op deze manier kan bv. bij een master politieke wetenschappen de afstudeerrichting internationale politiek in het Engels ingericht worden. Op die manier kunnen ook een deel anderstalige manama's indalen zonder dat dit betekent dat er per se een Nederlandstalig equivalent voor moet worden ingericht.

Deze anderstalige afstudeerrichtingen worden bij voorkeur ook aangeboden in samenwerking met andere instellingen. Dit om de rationaliteit te bewaken, alsook de kwaliteit.

Hoe dan ook moet er een degelijk evenwicht worden bewaakt tussen Nederlandstalige afstudeeropties en anderstalige. De student die in het Nederlands wil afstuderen moet ook voldoende keuzemogelijkheden behouden.

6.2. ANDERSTALIGE MASTEROPLEIDING

Indien een instelling een anderstalige master aanbiedt met het oog op het aantrekken van buitenlandse studenten, moet de instelling diezelfde master volgens de equivalentieregel ook in het Nederlands aanbieden. VVS pleit voor het behoud van deze equivalentieregel. De samenwerkingsvormen tussen universiteiten om dit dubbelaanbod te voorzien, kunnen wel rationeler en efficiënter. Om te vermijden dat dit dubbelaanbod te kostelijk wordt, is samenwerking hier noodzakelijk. Opleidingen aanbieden in een andere taal, moet kunnen op voorwaarde dat het in samenwerking gebeurt met een andere instelling. Gezamenlijke opleidingen worden in het kader van de rationaliseringsoperatie door de overheid gepromoot. Samenwerking biedt een sterkere garantie dat de niet-Nederlandstalige master ook voldoende kwalitatief zal zijn. Het aantal docenten dat daadwerkelijk is gekwalificeerd om te kunnen doceren in de andere onderwijstaal, is immers vaak erg beperkt in de meeste disciplines in Vlaanderen. Tenslotte heeft de samenwerkingsvoorwaarde ook als bijkomend voordeel dat anderstalige masters niet louter en alleen worden ingericht om mekaar te beconcurreren op de groeiende internationale hoger onderwijsmarkt. Het is een manier om te garanderen dat het Vlaamse hoger onderwijs gezamenlijk naar buiten treedt en zich als geheel kan profileren, in plaats van ten koste van de andere Vlaamse instellingen.

VVS wil dus dat de equivalentieregel wordt behouden. Het uitbreiden van het aanbod aan anderstalige masters moet wel mogelijk worden op voorwaarde dat deze als gezamenlijke opleidingen worden aangeboden in samenwerking met minstens één andere Vlaamse instelling (tenzij het natuurlijk om een unieke opleiding zou gaan). Uiteraard mogen er ook buitenlandse partnerinstellingen worden aangesproken teneinde het onderwijsniveau en het taalniveau van de docenten hier op te krikken. Op regionaal niveau moet een Nederlandstalige equivalent gegarandeerd blijven. Hierdoor blijft de keuzevrijheid bestaan voor de studenten voor wie hoge verplaatsingskosten of een studentenkot bijvoorbeeld te duur zijn.

Manama's en doctoraatsopleidingen moeten wel volledig in andere talen kunnen worden aangeboden, zonder equivalentieverplichtingen. Op dit niveau moet een student immers actief deelgenoot kunnen zijn aan het academische debat (zowel schriftelijk als mondeling) in het jargon en de voertaal die in de discipline gangbaar is.

7. TOELATINGSVOORWAARDEN

Studenten worden geacht de onderwijstaal te kennen. Studenten kunnen dit bewijzen als ze een jaar secundair met succes in het Nederlands hebben afgelegd, ze minimaal 60 studiepunten hoger onderwijs in het Nederlands hebben afgelegd of ze slagen voor een taalttest.

Er bestaan nogal wat verschillen tussen de voorwaarden Nederlands die aan de verschillende instellingen worden gehanteerd. In vergelijking met de soepelheid die voor uitwisselingsstudenten aan de dag wordt gelegd, zijn de taalvoorwaarden voor inschrijving van verticaal mobiele studenten zeer strikt gedefinieerd. In feite zijn de drie criteria die als voldoende bewijs gelden voor de kennis van het Nederlands ook een vicieuze cirkel. Free movers of nieuwkomers zullen in de regel immers hun secundaire studies al hebben afgewerkt omdat ze er zonder eigenlijk (behoudens enkel uitzonderingen) niet mogen beginnen aan het hoger onderwijs. En de student die is geslaagd voor een opleiding van minimaal 60 studiepunten in het Nederlandstalig hoger onderwijs heeft klaarblijkelijk al toegang gekregen tot het hoger onderwijs. Het gaat in dit geval duidelijk niet meer om een eerste inschrijving in het HO.

Ook wat betreft de taaltoetsen voldoende kennis van het Nederlands, is er weinig eenvormigheid. Er ontbreekt transparantie en een duidelijke beroepsprocedure. Sommige instellingen organiseren het taalexamen zelf, anderen richten zich op de diploma's van de universitaire taalcentra. Weer anderen aanvaarden het CnaVT-uitgebreide kennis, het profiel academische taalvaardigheid van het certificaat Nederlands als vreemde taal. Eigenlijk zou er voor het Nederlandstalige taalgebied een algemeen aanvaarde niveautest moeten komen naar analogie met bijvoorbeeld de TOEFL-test voor het Engels (maar liefst goedkoper). En elke instelling zou de resultaten van deze test moeten aanvaarden als voldoende voorwaarde om in te schrijven in een hoger onderwijsopleiding.

Bovendien wil VVS nogmaals signaleren dat ook het aanbod van Nederlands voor anderstalige nieuwkomers die willen in- of neveninstromen in het hoger onderwijs absoluut ondermaats is en meestal veel te duur. De meeste taalopleidingen voor nieuwkomers zijn niet geschikt als voorbereiding op het academische taalgebruik. En het bestaande aanbod in de universitaire taalcentra of toch de betaalbare plaatsen voor anderstalige nieuwkomers is veruit ontoereikend. Met dat onevenwicht tussen vraag en aanbod wordt ook de gewone buitenlandse *free mover* geconfronteerd die zich wil inschrijven in een Vlaamse opleiding.

8. BESLUIT

VVS erkent de meerwaarde van meertaligheid en pleit dan ook voor meer aandacht voor taalondericht in het hoger onderwijs. Studenten moeten de internationale vakterminologie onder de knie krijgen en anderstalige vakliteratuur kunnen volgen. Het aanbieden van anderstalige cursussen kan de talenkennis van studenten vergroten. Toch zijn er ook gevaren aan het aanbieden van anderstalig onderwijs, zoals het verhogen van de drempel tot het hoger onderwijs en het verlagen van de leeropbrengst. Daarom pleit VVS voor een evenwichtig taalbeleid dat de noden van de studenten

centraal stelt. Het taalbeleid moet enerzijds de kwaliteit van het onderwijs verhogen en anderzijds de democratisering dienen. Er moet gezocht worden naar een gezond evenwicht tussen het Nederlands als wetenschappelijke taal en de internationaal gangbare taal van het vakgebied. Een goed taalbeleid wijdt studenten in in het academisch taalgebruik en het vakjargon (zowel in het Nederlands als in de voor het vakgebied gangbare taal), stimuleert de mobiliteit, heeft oog voor taaldiversiteit en biedt studenten een echte keuzemogelijkheid.

VVS pleit voor bepaalde aanpassingen van de taalwetgeving. Enkele voorwaarden zijn hiertoe wel essentieel. Voor VVS moeten studenten het recht behouden om in het Nederlands examen af te leggen. Er moet bovendien een certificering komen voor docenten die in een andere taal willen lesgeven. Er is een strenge goedkeuringsprocedure nodig en de meerwaarde van anderstaligheid moet worden aangetoond. Er moet voldoende oog zijn voor de pedagogische gevolgen van anderstalig onderwijs. Instellingen moeten bovendien een duidelijke visie hebben op meertaligheid en een doordacht taalbeleid voeren. Dit moet blijken uit een motivering per anderstalig opleidingsonderdeel maar ook voor de gehele opleiding.

VVS pleit voor een behoud van het onderscheid voor de taal van de leerstof tussen academische en professionele bachelors. Verder pleiten we voor een uitbreiding van het percentage anderstalige vakken tot 30%, op voorwaarde dat dit gebeurt door het introduceren van meer anderstalige keuzevakken. Er moeten echter ook voldoende Nederlandstalige keuzevakken worden aangeboden zodat studenten zelf het aandeel anderstalige vakken kunnen kiezen. VVS pleit wel voor het behoud van de equivalentieregel maar ziet ruimte voor een rationeel anderstalige aanbod via samenwerking tussen de instellingen.

Voor de Master kan het percentage anderstalige vakken worden optrokken tot het aantal studiepunten uit de afstudeerrichting. Wel dienen er voldoende Nederlandstalige afstudeerrichtingen per instelling behouden te blijven, om een keuzevrijheid te garanderen. Ook voor de Masters pleit VVS voor het behoud van de equivalentieregel en een groter aanbod anderstalige opleidingen via instellingsoverschrijdende samenwerking. Samenwerking met minstens één andere Vlaamse instelling moet een noodzakelijke voorwaarde worden om een opleiding in een andere taal aan te bieden. Gezamenlijke opleidingen zijn een rationele manier om toch een anderstalig opleidingsaanbod uit te bouwen en de kwaliteit van de vreemde doceertaal te garanderen.